

10(könyv

Álom
luxus-
kivitelben
—
A fűhárfa

TRUMAN
CAPOTE

EURÓPA
KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2016

Vissza-visszavágyom az olyan házakba, az olyan környékekre, ahol valamikor laktam. Példának mindjárt itt van ez a bérkaszárnya a keleti kerület hetven-valahányadik utcájában. Itt béreltem első New York-i lakásomat, még a háború elején. Egyetlen szoba volt, dugig régimódi bútorral; a pamlag és a dagadó székek viszketeg vörös bársonyhuzata az a fajta, ami az embert vonaton töltött kánikulára emlékezteti. A falakon bagólészínű díszvakolat. Mindenütt, még a fürdőszobában is régi, rozsdafoltos metszetek római romokról. Az egyetlen ablak a vészlejáró vaslépcsőjére nézett. Mégis jókedvem kerekedett, valahányszor a zsebemben éreztem a lakás kulcsát, mert akármilyen barátságtalan, mégiscsak az én lakásom, a legelső; fedél a könyveim fölött, hegyezésre váró több köcsög ceruzám fölött, egy szóval minden fölött, ami csak régi vágyam betetőzéséhez kell: hogy író legyek.

Akkoriban soha eszembe nem jutott, hogy Cily Hebrentch-ről írjak, s talán máig sem jut eszembe, ha beszélgetésem Joe Bell-lel föl nem veri az emlékét megint.

Cily Hebrentch is ebben a rozzant bérkaszárnnyában bérelt lakást; éppen az alattam levőt. Hogy Joe Bellt is bemutassam, kocsmája volt, azaz még máig is megvan, mindjárt a sarkon túl,

a Lexington sugárúton. Cily is meg én is napjában vagy hat-szor-hétszer megfordultunk nála, nem italért, legalábbis nem mindig, hanem onnan telefonáltunk; a háború alatt magánszemélynek nehezen szereltek fel telefonkészüléket. Joe Bell ezenkívül az üzeneteket is szívesen átadta, ami Cily esetében nagy szó volt, mert rengeteg üzenetet hagytak a nevére.

Hosszú évekkkel ezelőtt történt persze mindez, Joe Bellt is a múlt héten láttam évek óta először. Úgy-úgy azért megmaradt a kapcsolat köztünk. Néha, amikor a környéken jártam, beugrottam hozzá a kocsmába. Szoros barátság sohasem fűzött bennünket egymáshoz, legfeljebb együvé, Cily Hebrentchhez. Joe Bellnek nincs valami jó természete, ezt maga is bevallja, s azzal magyarázza, hogy agglegény, meg hogy sava van. Aki csak ismeri, mindenki megmondhatja, milyen nehéz vele szót érteni. Nem is lehet, ha az ember nem osztozik a hóbortjaiban, s egyik hóbortja éppen Cily. Többek közt azután még a jégközi is, meg a vizslák, meg *A mi lányunk vasárnapja* (folytatólagos limonádé-műsor a rádióban, már tizenöt éve hallgatja), meg Gilbert és Sullivan; azt állítja, hogy rokonságban van az egyikkel vagy a másikkal – melyikkel, már nem emlékszem.

Így aztán, mikor a múlt kedden estefelé megszólalt a telefonom, s amint az „itt Joe beszél”-t meghallottam, mindjárt tudtam, hogy Cily van a dologban. Pedig nem is mondta. Csak ennyit mondott: – Kapja a kabátját, és jöjjön ide. Fontos ügy. – Brekegő hangja izgatottan elcsuklott.

Taxit fogtam a szakadó októberi esőben, s útközben még az is felötlött bennem, hogy talán ott van nála, hogy talán ismét viszontlátom Cilyt.

A tulajdonoson kívül azonban senki sem tartózkodott a helyiségben. Joe Bell kocsmája jóval csendesebb, mint a többi a Lexington sugárúton. Sem neonfényvel, sem televízióval nem dicsekszik. Odabenn két vakuló tükörből látni, milyen az idő az utcán, és a sötét mögött, egy falmélyedésben, jégkőbajnokok fényképeinek koszorújától övezve nagy váza friss virág áll mindig, Joe Bell maga rendezgeti vénkisasszonyos gonddal. Mikor beléptem, akkor is a virágokat rendezte.

– Természetesen – mondta, s mélyen beplántált egy kardvirágot a vázába –, természetesen nem hívtam volna ide, ha nem volna sürgős szükségem a véleményére. Különös egy dolog. Igen különös dolog történt.

– Cily felől hallott?

Elbábrált egy levélen, mint aki nem tudja, mit válaszoljon. Kis ember, durva ősz dróthaj a szép fején, arca csontosan lankás, és igazában valami sokkal magasabb férfihoz illene, az arcbőrét mintha folytonosan nap égetné – de most még a pecsenyevörösnél is vörösebb lett. Sötét bíborszínű.

– Hát nem éppen hallottam. Vagyis nem tudom. Pontosan ezért vagyok kíváncsi a véleményére. Várjon, hadd keverek magának valami italt. Valami újdonságot. Úgy hívják, hogy „fehér angyal”. – S máris keverte a fél rész vodkát, fél rész gint. Ürmöst nem öntött bele. Amíg a művét ittam, Joe Bell szódabikát szopogatott, és forgatta a fejében, mit is mondjon el. – Emlékszik még valami Mr. I. Y. Yunioshira? Egy japán úr.

– Kalifornia – helyesbítettem, mert tökéletesen emlékeztem Mr. Yunioshira. Valamelyik képeslapnak fényképez, annak idején fönn lakott a bérkaszánya legtejetjén, a műtermes lakásban.

– Ne akarjon összezavarni. Csak annyit kérdeztem, hogy tudja-e, kire gondolok. Ha tudja, tudja. Na, szóval tegnap este egyszer csak kit látnak szemeim? Mr. I. Y. Yunioshi perdül be ide tulajdon becses személyében. Gondolom, két éve elmúlt, hogy nem láttam. És mit gondol, hol járt két évig?

– Afrikában.

Joe Bell szájában megállt a szódabika, s a szemrése összeszűkül. – Honnan tudja?

– Winchell pletykarovatában olvastam. – Ami igaz is.

Kinyitotta a nacionálkassza fiókját, és egy csonthártyaborítékot húzott elő. – Majd meglátjuk, hogy ezt olvasta-e a pletykarovatban.

Három fénykép volt a borítékban, mind a három nagyjából ugyanazt ábrázolta különböző nézőszögekből: magas, törekeny néger férfit, rikító kartonszoknyában, amint szégyenlősen s mégis hiún mosolyog, kezében pedig furcsa faszobrot tart, hosszúkára megfaragott leányfejet – a haja sima és rövid, mint valami fiatalemberé, a szeme nagy, és görbén ül ebben a hegyesre faragott arcban, a szája erősen körvonalazott és széles, akár a bohócok szája. Első pillantásra nem különbözött semmiben a primitív faragások legtöbbszörétől; aztán, hogy jobban megnézzem, mégiscsak különbözött, mert Cily Hebrentch szakasztott mása volt, már amennyire egy merev fekete fadarab a mása lehetett.

– Hát ehhez mit szól? – kérdezte Joe Bell, meghökkenéssel elégedetten.

– Mintha őt faragták volna fába.

– Ide figyelj, papa – azzal lecsapta a két kezét a söntésre –, nem mintha, hanem igenis őt. Bár a főnyereményemet húznák ki ilyen biztosan. A kis japán mindjárt tudta, hogy ő az, amint meglátta.

– Ő? Hát őt is látta Afrikában?

– Nem egészen. Csak ezt a szobrot itt. De az végeredményben mindegy. Olvassa el, ha nem hisz a szemének – s megfordította az egyik fényképet. Ezt olvastam a hátán: „Fafaragás, S. törzs, Tococul, Kelet-Afrika, karácsony napján, 1956-ban.”

– Na és hallgassa meg, mit mesél a japán.

Ezt mesélte: Mr. Yunioshi fényképezőgéppel felszerelve karácsony napján Tococulon utazott át. Isten háta mögötti falu, semmi érdekessége, az udvarokban majmok, a tetőkön ölyvek. Éppen csak körülnézett, s már indult volna tovább, mikor egy guggoló négert pillantott meg az egyik ajtóban, sétabottra faragott rá majmokat. Mr. Yunioshinak tetszett a munkája, és kérte, hogy mutasson még. Kérésére a néger megmutatta neki a leányfejet, s Mr. Yunioshi úgy érezte – legalábbis úgy adta elő Joe Bellnek –, hogy álmodik. Mikor azonban árat ajánlott érte, a néger a kezébe vette a micsodáját (ez valami fogadalmi mozdulat lehet, mint a kéz szívre tétele), és nemet mondott. Egy font só meg tíz dollár – egy karóra, két font só meg húsz dollár – meg nem ingatta. Mr. Yunioshi mindenesetre föltette magában, hogy a szobor születéséről mindent megtud. Ráment a sója meg az órája is – és a beszélgetés tört angolsággal és mutogatásokkal zajlott. Annyi derült ki, hogy azon év tavaszán három fehér személy bukkant elő a sűrűből lóháton. Egy fiatal nő

és két férfi. A két férfinak csak úgy vöröslött a szeme a láztól, hosszú hetekre be kellett őket zárni egy különálló kunyhóba, ott rázta őket a hideg magukban. A fiatal nőnek viszont megtetszett a faszobrász, és meghált a gyékényén.

– Ezt persze nem hiszem – tette hozzá Joe Bell finnyásan.

– Tudom, hogy nem volt szent, de azért idáig nem jutott.

– És azután?

– Azután semmi. – Joe Bell vállat vont. – Egy idő múltán úgy tűnt el, ahogy fölbukkant, lóháton.

– Egyedül vagy a két férfival?

Joe Bell pislogott. – A két férfival, úgy hiszem. A kis japán aztán mindenféle kérdezősködött, amerre csak járt. De nem látta senki más. – Mire idáig ért az elbeszélésben, alighanem úgy érezhette, hogy csalódottságom rá is átsugárzik, ebből pedig nem kért. – Annyit muszáj elismernie, hogy ez az első hátrázott hír felőle már nem is tudom, hány – előszámlálta az ujjait, de nem bizonyult elegendőnek –, nem is tudom, hány éve. Az az egy reményem, hogy meggazdagodott. Biztos gazdag. Másképp nem kujtoroghatna Afrikában.

– Alighanem színét sem látta Afrikának – mondtam meggyőződéssel. S mégis szinte látom, hogy ott jár. Tőle kitelik. És ez a faragott fej is. Megint megnéztem a fényképeket.

– Ha egyszer olyan okos, akkor mondja meg, hol van.

– Meghalt. Vagy a sárga házban. Vagy férjhez ment. Még leginkább férjhez ment, és lehiggadt, és talán ebben a városban lakik.

Ezt az esélyt Joe Bell is latra vetette. – Nem lehet – mondta végül, és megrázta a fejét. – Meg is mondom, hogy miért nem.

Ha itt lakna, ebben a városban, akkor már láttam volna. Vegyünk például egy olyan embert, például engemet, aki szeret gyalog járni. Mármost ha gyalog járom az utcát, én vagy akárki, mondjuk tíz-tizenkét éve, és azóta se láttam, akkor világos, hogy nincs itt, nem igaz? Részleteket látok belőle mindig, itt egy lapos kis feneket vagy egy piszkafa lányt látok, amint nagy hegyesen siet... – Mintha átható tekintetem állította volna meg. – Mi az, azt hiszi, hogy be vagyok csavarodva?

– Dehogy, csak nem tudtam, hogy szerelmes bele. Hogy ennyire.

Már nagyon sajnáltam, hogy kimondtam. Kizökkentette a gondolataiból. Összesöpörte a fényképeket, és visszatette a borítékba. Órára néztem. Nem volt semmi sietős dolgom, mégis jobbnak láttam, ha elbúcsúzom.

– Várjon – mondta, s megfogta a csuklóm. – Persze hogy szeretem. De egy ujjal se akartam hozzányúlni. – S el sem mosolyodott, úgy folytatta: – Nem mintha ilyesmiken már nem járna az eszem, hiába leszek ötvenhét éves január tizedikén. Furcsa, de így van: minél vénebb vagyok, annál többet jár. Még fiatalabb koromból, még akkorról se emlékszek úgy vissza, hogy minden második gondolatom ez lett volna, mint most. Lehet, hogy éppen azért van ez, mert vénül az ember, és a gondolatból mindig nehezebben lesz tett, és az a sok gondolat megüli az ember agyát. Valahányszor olvasom az újságban, hogy megint valami vénember fajtalanzkodott, tudom, azért van, mert neki is megülte az agyát. Én azonban – e szóval töltött egy kupica whiskyt, és szépen benyakalta – sohasem fogom magam fajtalanságig leadni. És akár megesküszöm, hogy ilyes-

mi Cilyvel sohasem jutott eszembe. Lehet szeretni valakit anélkül is, hogy ilyesmi eszébe jusson. Csak az embernek meg kell tartania a távolságot, aztán azon túl már lehet jó barát.

Két férfi lépett be, s úgy látszott, ez a pillanat lesz alkalmas a távozásra. Joe Bell kikísért az ajtóig. Megint megfogta a csuklómát. – Elhiszi?

– Hogy egy ujjal se akart hozzányúlni?

– Nem. Hanem ezt az egész Afrikát.

Egy pillanatig nem tudtam a mesét az eszembe idézni, csak annyit láttam, szinte magam előtt, hogy lóháton eltűnik a sűrűben. – Annyi biztos, hogy eltűnt.

– Az – mondta, és ajtót nyitott. – Mint a kámfor.

Az eső már elállt odakinn, csak a párája lebegett a levegőben, így aztán gondoltam egyet, befordultam a sarkon, s elindultam a hajdani bérkaszárnya felé. Az utca fái nyáron hűvös árnyfoltokat vetnek a kövezetre, a levelek azonban mostanára elsárgultak, s ahogy a földön tiport rajtuk az ember, megcsúszott, mert az esőben izsamósra áztak. A bérkaszárnya a háztömb közepe táján állt, a tőszomszédságában templom, kék toronyórája elüti az órákat. Sokat csinosodott ez a ház az én időm óta: a régi tejüveg ajtó helyébe előkelő fekete kapu került, s az ablakokra ízléses zsalu. Senki ismerősöm nem lakik már itt, csupán Madame Sapphia Spanella, a tagbaszakadt koloratúra, aki minden délután a Central Parkban görkorcsolyázott. Onnan tudom, hogy még mindig itt lakik, mert fölmentem a lépcsőn, és végignéztem a levélszekrényeket. Hebrentchre is egy ilyen levélszekrény hívta fel valamikor a figyelmemet.